

Frédéric Ozanam

(1813 — 1853)

»Nada sve će koristiti ljudskome društvu, ako oni, koji se brinu, da ga prozmu kršćanskom disciplinom, uzmu Ozanama za učitelja i vodu.« Pijo X.

OVE je godine ponovno u svijetlu nove uspomene oživio grandiozni lik sveučilišnoga profesora, učenjaka i glavnog osnivača konferencija sv. Vinka Paukkoga. Mnogi akademici, publiciste, kulturni radnici, socijalni borci i katolički vjernici zaustavile se s novom ljubavlju i s toplijim interesom pred duševnom veličinom Frederica Ozanama prigodom 80. godišnjice njegove smrti i 100. godišnjice osnutka konferencija sv. Vinka.* (1833.)

Već su Ozanamovi suvremenici izrekli o njemu mišljenje i, što najviše utvrđuje Ozanamov moralni autoritet, sva se ta mišljenja, pa makar ih izricali ljudi oprečnih principa, slažu i potvrđuju jedno te isto.

Nije se prevario Lacordaire, kad je sutradan po Ozanair. ovoj sirrti napisao: »Poznavao sam malo ljudi našega doba, kojih bi smrt bila izazvala tako iskreno i tako općenito žaljenje.«

Ernest Renan, njegov učenik, ganut i zadivljen velikim likom svoga staroga profesora na Sorboni zavapi: »Ozanam! Oh, kako smo ga ljubili! Kako je to velika duša!«

V. de la Villemarqué ovako sažima svoj sud: »Ljubio sam ga kao brata, divio sam mu se kao učitelju, štovao sam ga kao sve-

* Nepregledna je Vteratura o Ozanamu i njegovu djelu. Odmah poslije njegove smrti izdadoše njegovi prijatelji značajne životopise i studije. Tako I. J. Ampere, sin slavnoga a. u. Auipere-a USJ, i egay (1804.), Il. O. Lacordaire, proslavljeni dominikanski propovjednik u Notre-Dame (1856., iste godine izlazi i talijanski prijevod), L. Currier (1888), C. Huit (1888), njegov rođeni brat Abbé Ch. Allons Ozanam (1856) i De Lambelle (1887). Već 1867. izdaju Nijemac Karner i Irka gđica O' Mefire Kathleen vanredno bogate životopise na njemačkom i engleskom originalu, a švicarska protestantkinja E. Humbert ;vi. i iz Ozanamove korespondencije bogato njegovo djelo ljubavi i znanja. Do 1873., dakle u 20. godišnjici smrti, već su izdali treće izdanje »Oeuvres completes d' A. F. Ozanam« u 11 svezaka. A još prije toga »Lectres de F. Ozanam« (1867).

Zi prvu stogodišnjicu rođenja već je bio izdan golem materijal o Ozanamu, i otada »e redaju Francuzi (L. Baunard, F. Mécéze, E. Caro, G. Giraud, G. Goyau, O. LavaleUe, P. Chaveau i dr.), Nijemci (Buss, Hardy, L. Pflieger, F. Fuchs), Englezi (Fr. Kectinf, Che. terton\ Talijani (Prijevod izabranih pisma, 1920; krasan životopis je napisao papinski ituu'ij u Berlinu Cezere Orsenigo II ed 1923)

Ove su godine izdali Francuzi kapitalno jubilarno izdanje »Livre de Centenaire. L'œuvre d' Ozanam a travers le >• 1883 - 1933« uz suradnju A. Baudrilkrta, G. Goyau-a, H. Cochin-a, E. Jordan-a, E. Duthoit-a i dr.

Nijemac Il. Auer izdao je tri izdajps Ozanairova životopisa, dok su Talijani: F. Piantelli, F. Berrzi A. Coiazzi. (ivotopisac Ferrinijev i Frassatijer) izdali svaki po jedno djelo o Ozanamu i o Konferencijama »v. Vinka.

Sve su velike k: toli ke revije donijele ozbiljne i odu evljene <lanke o Ozanamu. (»Etudes«, 5. aprila 1933; »Revue de Pent Mondes«, 1. svibnja 1933; »La civiltà cattolica«, H. lipnja, Vol. II. 1933; »Cas. VIII. 1932-33.)

FREDERIC OZANAM

ca.«¹ I sam Guizot, koji je više puta afinitetom studija i diferenciranošću religija došao u sukob s Ozanamom, nije mogao, a da mu javno pred jednom sjednicom francuske Akademije ne izrazi poštovanje i pozdravi ga »kao model književnika, kršćanina dostojnog i poniznog, zanosnog prijatelja znanosti i čvrstog uzora vjere.«²

Izabrani duhovi njegova vremena traže njegovo prijateljstvo. Chateaubriand mu iskreno čestita kao osamnaestgodišnjem piscu za njegovo djelo (»Réflexions sur la doctrine de Saint Simon«, 1831.). Čestita mu i Lamartine, koji ga poziva u goste i koji ga se sjeća u svome »Cours familier de littérature« ovim riječima: »Ljubili smo ovoga inteligentnog i pobožnog mladića kao prijatelja i oplakivali smo ga.«

Čitava je njegova karijera jedan triumfalni uspon časti i priznanja. Univerziteti su se otimali za njim, akademski krugovi su se ponosili, što ga imaju, najveći i najvažniji listovi natjecali su se objelodanjujući njegove spise, ministarstva prosvjete su mu povjeravala naučne misije prvoga reda. Grad Lyon, njegova domovina, ustanovio je naglo katedru trgovačkoga prava na svome fakultetu, samo da je preda njemu. Ali radost im je bila prekratka: godinu dana iza loga Sorbona je otvorila vrata Ozanamu i predala mu katedru strane (danas bismo bolje rekli komparativne) književnosti. Bilo mu je istom 27 godina, a njegova predavanja su pohađali nesamo studenti nego i starci, pače uvaženi književnici, a pariški dnevnici su često stenografirali njegove lekcije.

Popularnost mu je prešla okvir Francuske: l' Accademia Tiberina u Rimu i l' Accademia della Crusca u Firenzi proglasile su ga svojim članom, a isto je učinila još prije njih kraljevska akademija u Bavarskoj. Njegova su djela smjesta prevedena na glavne evropske jezike, a njegova habilitacijska radnja o Danteu bila je još za njegova života prevedena na talijanski četiri puta. A već smo vidjeli, koliko je djela niknulo oko njegova imena odmah iza njegove smrti, i koliko se plemenitih duhova žuri da što temeljitije osvijetli sa svih gledišta njegovo značenje u intelektualnoj i religioznoj historiji moderne Francuske i katoličke Evrope.

Studentsko doba.

Frederikov otac, rođen u Lyonu, borio se u Napoleonovoj vojsci kao kapetan, a kasnije se smjestio u Parizu, gdje se oženio Marijom Nantes, kćerkom jednoga ionskoga trgovca, koja mu je rodila četrnaestero djece, od kojih je jedanaest umrlo u djetinjstvu. Pošto je u Parizu propalo poduzeće, kod kojega je radio, preseli se u Milan i tamo se, premda mu bilo već tridesetišest godina, upisa na medicinu na sveučilištu u Paviji, kamo je odlazio redovito pješke da polaže ispite. U Milanu je postao liječnik i bio neko

¹ Baunard, F. Ozanam, 585.

¹ Baunard, Op. cit., 583.

FREDERIC OZANAM

vrijeme konzervator Ambrozijanske biblioteke, zatim se preselio u Lyon i tamo slovio kao ugledni primarius bolnice, popularan naročito među sirotinjom, koju je liječio besplatno.

Dok je porodica boravila u Milanu, rodio se 23. travnja 1813. Frédéric.³ Duboko kršćansko shvaćanje Ozanamovih i neka tradicionalna velikodušnost prema siromasima svakako je povoljno djelovala na njegovu mladu dušu. Poznato je, kako je njegova majka, pobožna i kreposna gospođa, skupljala u Lyonu svako petnaest dana u svojoj kući neke dobre žene i organizirala pomoć bolesnicima i siromasima.⁴

1816. prelazi obitelj u Lyon, gdje mali Frédéric svršava osnovnu i srednju školu pod vodstvom abbé Noirot, kojemu je trajno ostao zahvalan za sretno rješenje mladenačke vjerske krize. Kad je došao u Pariz na sveučilište, imao je veliku sreću baš u tome, što ga je primio na stan slavni fizik Ampère, plemenita ličnost učm aka i dubokoga vjernika. S njegovim će sinom živjeti u najdubljem prijateljstvu, a ovaj će mu za uzdarje napisati jedan životopis.

Studirao je pravo, ali samo da udovolji očevoj želji, jer je sam girirao od želje, da se sav preda literaturi i historiji. Bog ga je obilno nadario intel'gencijom i srcem, tako da je za kratko vrijeme postigao velike uspjehe i udivljenje kod kolega i profesora. Najpoštovaniji i najpopularniji student bijaše na univerzi Ozanam, »To je izabrani duh,« napisao je njegov profesor iz filozofije abbé Noirot. Makar je profesura i literarni studij bio njegov životni poziv, on rluša oca i savjesno ispunja dužnost, najboljim uspjehom polaže antipatične pravne ispite u 21. godini (1834), a već 1836. predije dvije doktorske teze i polaže doktorat prava. Čim se oslobodio ovih juristxkih veriga, bacio se svom dušom na literaturu. A kako se i za čitavo vrijeme pravnih nauka mimogred bavio njome, omiljelim Virgilijem i Danteom, i čak polagao neke ispite na filozofjskom fakultetu, to već 1839. predaje dvije teze, od kojih jedna obrađuje Dantea, te polaže sa sjajnim uspjehom doktorat filozofije. Prof. Cousin izjavi: »Gospodine Ozanam, nije moguće više znanja od toga.« Lacordaire piše o njima da se ne pamte tako sjajni isp'ti, »to nije više bio uspjeh nego objavljenje«.

Čitavo studentsko doba provodi posve povučen od svih razonoda i zabava, u uskom krugu prijatelja, često primajući svete sakramenta. »Samo je jedan moj intimni savjetnik, kojega tu imam,

³ Danas ima u Milanu spomen-ploča na kući, u kojoj se Ozanam rodio (ulica S. Pietro all' Orto, br. 16.) i u crkvi sv. Karla, gdje se krstio. I jedna se ulica zove njegovim imenom,

⁴ Cezare Orsenigo donosi u biografiji *Federico Ozanam* (1923., str. 26.) anegdodu o Ozanamovim roditeljima, koji su se jednoga dana ne znajući jedan za drugoga susreli kod samrtničke postelje jedne siromašne starice. I muž i žena su naime krenuli od kuće potajno krijući u srcu djelo milosrđa i ljubavi prema sirotinji.

FREDERIC OZANAM

jedini, čija mi mudrost i dobrota mogu nadomjestiti oca i majku« (misli na ispovjednika).⁶ Pripovijeda se, da ga je jednom Chateaubriand doveo u nepriliku: »Da li ste bili onomadne u kazalištu?« Ozanam se malko smete, ali iskrenost nadvlada, i on prizna svoju tajnu vel.kome piscu: »Kad sam polazio iz Lyona, obećao sam majci, da ne ću nikada pohadati kazališta. Chateaubriand ga ganut zagrl: »Zaklinjem vas, da slijedite majčin savjet; tamo *ne ćete* dobiti ništa, a mogli biste izgubiti mnogo.«⁶

Najvažniji je od svega Ozanamov studentski apostolat. 1. notice je postao vođa jedne akademske grupe, koja je bila spremna braniti svoje vjersko uvjerenje. Duša mu je sva apostolska te okuplja oko sebe najbolje elemente. Odmah je fiksirao taktiku u tri smjera: 1. paralizirati otvorenom i neustrašivom opozicijom napadaje liberalnih profesora, koji su s katedre ignorirali katolicizam; 2. naoružati se znanstveno, specijalizujući se u jednoj naučnoj disciplini, da mognemo kasnije u nauku unijeti kršćansko shvaćanje i 3. udružiti se za uzajamno poticanje u službi vjerskoga apostolata. Tek četvrti mjesec, što je na sveučilištu, Ozanam piše roijaku Falconetu: »Svakiput, kad profesor racionalista udari na objavu, katolici ustaju za odgovor. Ima nas dobar broj, koji smo se za to povezali. Naročito uspijevamo kod g. profesora X.⁷ Dva se puta oborio na Crkvu: prviput na papinstvo kao instituciju prošlosti, a drugiput na kler. Naši javno čitani odgovori proizveoše najbolji učinak. Auditorij je aplaudirao. Ono, što je najvažnije kod svega ovoga, jest — pokazati masi studenata, da se može biti katolik i ljubiti nauku i slobodu.« Sličan, ali još oštrije nastuo bijaše kod profesora Jouffroy-a. 1883. piše Ozanam u »Tribune Catholique« — »Kada znanost, sazrela na suncu vjekova, donese svoje plodove, i kad razum pokupi posljednju žetvu, sve istraživanje, svi napori i sva osvajanja razriješit će se u jednoj velikoj interpretaciji objavljenih vjerskih istina ...«

Zato je potreban intelektualni apostolat. Pored protesta Ozanam je volio dostojanstvenu afirmaciju na bazi znanosti. 1832. osnovao je »literarnu konferenciju« t. j. posebni znanstveni krug, u kojemu su »bila otvorena vrata svim mišljenjima«. Najviše su se bavili poviješću i filozofijom, dok im konačno nije abbé Gerbert održao teološki tečaj. Ozanam sretan piše u Lyon: »Konačno je svijetlost zasjala u tminama«.

Iz te »Literarne konferencije« poteći će i »Konferencija karitasa sv. Vinka Paulskog«, najveće Ozanamovo djelo, ali o tom u posebnom poglavlju.

⁶ Cezare Orsenigo, Federico Ozanam, str. 36,

* Op. cit., str. 35.

⁷ To je bio profesor Letrone, kojega Ozanam iz delikatnosti ne spominje. C. Orsenigo, op. cit., str. 37,

FREDERIC OZANAM

Intelektualni apostolat,

Ozanamu je bilo dvadesetišest godina kad je položio i drugi doktorat. Njegovi rugradani ga imenovali profesorom trgovačkoga prava na fakultetu u Lyonu. Tada mu umre otac, a kroz malo mjeseci i majka. Bilo to za Ozanama najkritičnije doba s obzirom na izbor zvanja. Prijatelji su ga i istaknute ličnosti vukli svako na svoju stranu. Montalsmbert mu je ponudio mjesto suradnika u *Correspondent-u*, Cousin ga je htio privući filozofiji, Lacordaire u dominikanski samostan, gdje se i sam sklonio. Na teškoj raskrsnici »bolne nestalnosti« konačno odlučuje ostati u svijetu.⁸

Ozanam je rođen za katedru. Duboka inteligencija, znanje i živa, uvjerljiva riječ otvorile mu put u Pariz, čak na Sorbonu. Kada je profesor literature, E. Quinet napustio Lyon, Ozanam bi imenovan na njegovo mjesto, ali te iste godine ministar Couoin raspiše natječaj za katedru strane književnosti na Sorboni i sam zamoli Ozanama, da se natječe. Ozanam nije mogao odbiti; makar se trebalo pripremiti u šest mjeseci za golemi program: tri klasične literature i četiri strane (engleska, njemačka, španjolska i talijanska), baci se na posao i pojavi se na natječaju. Blijed i grozničav se pojavio u dvorani, gdje ga čekalo šest kolega, većinom već profesora na najboljim pariškim kolegijima. Iza teške i naporene borbe Ozanam izlazi kao pobjednik. Široko znanje, frapantna erudicija i solidno izrađene pismene radnje pribaviše mu prvu ragradu. U svojoj poniznosti piše prijatelju Lallieru: »Ako sve ovo nije san ili igra slučaja, može se protumačiti samo ovako: Bog mi je dao milost, da nosim kroz tu borbu vjeru, koja i kad ne traži, da se manifestira, oživljava misao, harmonizira inteligenciju i zagrijava rječitost. Tako ja mogu reći: *In hoc vici...* U tome vidim znak Božji nada mnom, pravo zvanje; uostalom to su isprosile moje dugogodišnje molitve«⁹ Tako se pun apostolskih osnova Ozanam u 27. godini penje 1841, na katedru Sorbone najprije kao docent, a četiri godine iza toga kao redoviti profesor,

Izvanredni bijahu darovi, rječitost, znanje i savjest mladoga predavača. Ozanam je spremao — piše Ampère — svoje lekcije kao benediktinac, a tumačio ih je kao govornik. Poduzima naučna putovanja i cijele sedmice sjedi po bibliotekama. »S njegovih predavanja smo odlazili uvijek jači, skloniji prema svemu, što je veliko, rmioniji i oduševljeniji za pothvate budućnosti.« (E. Renan).

U Ozanamu učenjaku neprestano živi apostolska duša. Jednoga je dana našao na Sorboni pismo: »Gospodine, ovaj čas izlazim s vašega predavanja. Nemoguće je ne vjerovati onoga, što se izno:i tako dobro i s toliko srca. Ono, čega ne proizvedoše

⁸ 1841. će se oženiti Amalijom Soulacroix, kćerkom rektora lyonske akademije, koja će mu roditi jedinicu Mariju,

* Baunard, F, Ozanam, str, 245.

FREDERIC OZANAM

mncge propovijedi, proizveli ste vi najedamput: učinili ste me kršćaninom...«¹⁰ Kad je 1847., iza osam mjeseci bolovanja, nastupio opet na katedri, bio je dočekan s takovim jednodušnim i iskrenim aplauzom, da se to pamti u analima Sorbone. Znao je, da iza svećeničke misije nema svetije od odgojiteljve, a među svim odgojiteljima, da je najmarkantniji utjecaj sveučilišnoga profesora, jer taj formira nazore izabranika intelektualnoga društva. Ozanamova katedra nije bila samo katedra znanosti nego i katedra mudrosti. Opsežan i bogat je Ozanamov naučni rad, (sabran u 11 svezaka), Njegovu pažnju je naročito privlačio srednji vijek, i kolikogod su raznovrsne teme njegova rada, sve se mogu svesti na jednu: povijest kršćanske civilizacije u prvim počecima, t. j. od V. pa sve do XIII. stoljeća. Iako je smrt prekinula veličanstvenu konstrukciju njegove zamisli, od koje nam je ostavio samo vrata i zadnje kolone, ipak je dovoljno, da nas zadivi dubljinom i opsegom književnoga i apologetskoga rada. »La civilisation *a. u* cinquième siècle« i »Etudes germaniques: Les Germaines avant le cristianisme (1847.) — La civilisation crétienne chez les Francs (1819.) To su knjige, koje zapravo sadržavaju njegova predavanja. Za'im slijede literarna djela visoke vrijednosti »Dante et la philosophie catholique au XIe siècle« i »~~SS~~ poètes franciscains en Italie au XIIIe siècle«. Prvo je zapravo proširena doktorska disertacija, a drugo je plod putovanja po Umbriji 1847. Najprije je u obliku putnih bilježaka objetađanio u »Correspondent-u«, a kasnije pribrano i udešeno za štampu 1852. Svakako jedno od najpopularnijih i ponajboljih Ozanaraovih diela, u koje je unio nov entuzijizam i umjetničko shvaćanje franjevačkih ljepota te religijozno i poetski izlio svoju mističku dušu. To djelo je značajno i po tome, što je u njemu Ozanam »prvi u Francuskoj« (Georges Goyau, Ozanam, Flammarion, 1931., 110.) obradio onoga interesantnoga Jacopone de Todi-a i upravo otkrio modernoj Evropi najdragocjenije djelo za upoznavanje autentičnoga portreta sv. Franje Asiskoga, divne Fiorell e.

Međutim su najljepše Ozanamove stranice, njegova pisma, koja su sabrana izašla prvi puta 1869. U njima je apostol, apologeta, prijatelj, muž, otac, tješitelj, čuvar, mistik i pjesnik. Nije ni slutio, dok je intimno prelijevao svoje srce u ta prijateljska pisma, da će baš u njima ostaviti katoličkoj Evropi najdragocjeniju baštinu, koja će mu ovjekovječiti ime.¹¹

Čitav bi se njegov naučni rad mogao nazvati apostolatom znanosti, jer nije njegova znanost bila samo u harmoniji s vjerom nego i u službi njezinoj. Još kao akademičar za-

¹⁰ C. Orsenigo, op. cit., str. 80.

¹¹ Dva velika sveska pisama doživjela su u Francuskoj osam izdanja te služe kao najdragocjeniji izvor i ključ za shvaćanje njegove ličnosti

FREDERIC OZANAM

niislja apologetsko djelo, kojemu bi htio pokloniti cijeli život i pokazati istinu katoličke vjere na opsežnom komparativnom studiju religije. Ali za to je trebalo cijelo stoljeće istraživanja i analize. Makar je Ozanam morao napustiti ovaj san svoje idealne mladosti, nikada nije prestao koordinirati naučni rad s apostolskim osnovama. Baš zato je jako zavolio povijest, jer je iz nje mogao najobjektivnije crpsti argumentaciju za pozitivni utjecaj kršćanstva u stvaranju evropske kulture uopće. U uvodu spomenute knjige »La Civilisation au Ve siècle« piše: »Ja ne poznam ništa nadnaravnije i što bi moglo bolje očitovati božansko u kršćanstvu, nego što je baš ono spasilo ljudsku misao ... Jedinstvena ideja moje knjige jest dokazati, kako je kršćanstvo izvuklo ispod rimskih ruševina i stvorilo novo društvo, sposobno da posjede istinu, da čini dobro i da pronalazi lijepo.«

Moderni će, zaneseni minucionoznošću naučne metode, Ozanamove argumente proglasiti previše općenitim, ali moramo istaći da su oni za ono doba historijske nauke bili preciznije i objektivnije izrađeni nego Guizot-ovi i Michelet-ovi o istoj epohi.¹² U jednom izvještaju u Francuskoj Akademiji nazvao je Villemain Ozanama »egzaktним historikom«, kojemu je tri godine iza smrti za djelo »La Civilisation au Ve siècle« podijeljena prva nagrada za francusku književnost iz zaklade Bordinove.

Takav je bio Ozanamov intelektualni apostolat. Njegova riječ puna znanja, poezije, moralnog auktoriteta padala je u duše i triumfalno ih orijentirala prema Istini.

Ali nije to jedini Ozanamov apostolat. Istom njegov karitativni apostolat će biti onaj, koji će ga do dana današnjega učiniti herojem socijalnoga djelovanja.

Karitativni apostolat i »konferencije« ljubavi.

Ozanam je u Parizu kao akademičar okupio i oživio jedan akademski kružok prijatelja s namjerom da javno diskutiraju o katoličkoj religiji i da na taj način apostolski djeluju na akademičare. Kružok je bio malo šire zasnovan: svaki je mogao slobodno pristupiti i debatirati. Taktika je bila pogrešna, katoličkoj istini i Ozanamu se aplaudiralo mnogo, a nije konvertirao nitko. U žaru disputacije jedne večeri počeo Ozanam upravo lirskim poetom veličati socijalno djelovanje kršćanstva kroz vjekove, kad jedan oštri i ljutiti glas zavapi doslovno ovako: »Ozaname, Vi divno i ispravno govorite o prošlosti; u prošlim stoljećima, da, kršćanstvo je napravilo čudesa, ali što radi danas za čovječanstvo? A vi sami, koji se toliko ponosite, da ste katolik, što Vi radite za siromahe? Gdje su djela, koja će nam pokazati istinu vjere, pa da onda konvertiramo?«

¹² Za razvikanoga Michelet-a piše J. Calvet ovako: »Personne aujourd'hui n'ose prétendre que c'est là de l'histoire: c'est du fanatisme lyrique.« Histoire de la littérature française, 1924., str. 203.

Ovaj krik, tako ličan i tako tvrdi, osinu Ozanamovu dušu novim s* ijetlom. Shvatio je, da za obranu i proširenje vjere treba nešto bolje i solidnije od finih govorničkih dokazivanja; shvatio je, da je sv. Vinko Paulski mogao nabrojiti mnogo više velikih konvertita, nego slavni propovjednik Bossuet. Toga dana se u njegovoj duši rodio drugi, uvjerljiviji apostolat, uz apostolat riječi i pera još više apostolat djela.

Treba protivnicima dokazati, da postoji kršćanska eharitas, i Ozanam će to pokazati vlastitim primjerom. Providnost je eto jednim cvakovim slučajem skrenula svu aktivnost jednog od najviših intelektualaca tadašnje Francuske prema siromasi. Te je večeri izlazeći iz dvorane čvrsto uhvatio ispod ruke dva irtimna prijatelja L a m a c h e - a i D e v a u x - a te im pozdravljajući se zauvijek s bučnim debatama i intelektualnim sastancima šapnuo: Allons aux pauvres! Idimo k siromasima! Sutradan je odmah tumačio ovako: »Saberimo se mi, mladi katolici, u jedno društvo ljubavi i milosrđa. Postići ćemo dvoje: sačuvat ćemo svoju vjeru i otvorit ćemo oči nevjernicima, kad vide blagotvorni utjecaj kršćanstva.«

Kakovi su bili koraci, da se ovaj genijalni prijedlog provede, nije nikada bilo moguće točno precizirati. Prvi članovi, očitore sluteći grandioznosti i prevelike važnosti, koju će kasnije poprimiti ova njihova inicijativa, niješu se mnogo brinuli oko toga, da sakupe kroniku ovih početaka. Čini se, da ipak kod Ozanamova prijedloga nisu bili prisutni L a l l i e r i T a i l l a n d i e r, koje Ozanam kasnije u pismima spominje među najagilnijim osnivačima. Mala je družina svoj naum povjerala direktoru lista Tribune catholique, g. Bailly-u, koji je radi svoga mecerat tva bio smatran od mlade grupe nekim intelektualnim zaštitnikom i ocem. On ih ohrabri i primi se predsjedništva, pače se posavjetova s uglednim župnikom Olivierom, koji će kasnije biti i biskup. Ovaj, inače divna svećenička duša, nastojao je da ih odvratiti od toga nauma poznavajući narav noviteta i mladosti, pa im radije svjetovaše, da se prihvate poučavanja zapuštene djece ti katekizmu. Ozanam se ne dade smesti te sa svojim društvom početi tražiti različite forme karitativnoga rada u praksi, i dogovorile se, da će davati pripomoć neposrednim pohađanjem siromaha u njihovim vlastitim stanovima, Odmah iza dogovora dva Ozanamova prijatelja zgrabiše svaki po po jedan komad drva, što je bilo u sobi, i skrivajući što se bolje n:oglo pod kaputima, odnesoše ta drva jednoj siromašnoj obitelji u blizini. To je bio prvi pohod k siromasima.

Ustanovna skupština, recimo tako, držala se mjeseca svibnja 1833. — pred sto godina — pod predsjedanjem spomenutoga Bailly-a. Bili su prisutni: L a m a c h e, L e T a i l l a n d i e r, L a l l i e r, C l a v é, D e v a u x i O z a n a m. Sedam prvih članova. Ime novoga društva postalo je tako, što su izbjegavajući ime Kongregacija ili Bratstvo kao posve vjersko, a isto tako i ime

FREDERIC OZANAM

društvo (franc. l' association), što je u ono doba u Francuskoj mir'salo politički, nazvali novo društvo starim imenom njihovih studentskih literarnih Konferencija Konferencijom karitasa.

Ime je ponešto literarno, ali treba uzeti u obzir, da je ovaj početni zbor bio od samih studenata, a čovjek uvijek voli, kad moža projicirati na svoje djelo malo od vlastite ličnosti,

Glavne linije novoga društva bijahu dakle fiksirane, ali ovim mladim novacima dobročinstva i milosrđa trebalo je pribaviti dva bitna elementa: siromaha i novac, mislim neko poznavanje siromaha da odmah u početku ne troše na one, koji manje trebaju, a istotako da pribave jednu svotu, koja bi omogućila trajno potpomaganje.

Gospodin im je odmah pomogao, — U cijelom Parizu bila je popularna radi svoje dobrotvornosti sestra Rozalija, starješića jednoga samostana ss. Milosrdnica sv. Vinka. S. Rozalija je odmah shvatila mlade ljude i postala na neki način majkom Konferencija karitasa. Uputila ih je na neke obitelji, otvorila im mali kredit i pružila mnogo savjeta i pomoći.

I eto tako je prva konferencija počela djelovati u tišini i tajnosti. Već sam ovaj entuzijazam, kojim je bačeno prvo, sjeme, daje nam naslućivati gigantske razmjere budućega stabla. — Sedmero bijaše braće promotora prve karitativne konferencije, i broj je imao svoj mistički čar. Plašili su se povećavati svoj krug, da ne bi s novim ljudima izgubio onu jednodušnost. Lailier je prvi predložio, da prime mladoga konvertitu De La Notie, I tako sete; kom mukom otvoriše vrata konferencije. Ozanam dovede jednoga rođaka, pa još dva lyonska studenta. Na koncu godine ih bijaše 15, a na prvom sastanku iza ferija 25. U novoj se godini dogodio važan događaj za konferenciju. Na prijedlog Ozananro? stavile konferenciju pod zaštitu sv. Vinka Paulskoga. Svi članovi korporativno su prisustvovali procesiji 13. ožujka 1834. u Parizu kod prenosa svećevih relikvija.

Sfera djelovanja se proširila: pored pohoda siromasima « kuću pohađali su utamničene i pokušali osnovati patronat za rsnike, U studenom 1834. broj upisanih iznosio je već preko stotinu. Svakog utorka su se sastajali, i svaki član je donio po aeSto ili iz svoje garderobe ili isprošenog novca, »Postali smo spretni u umijeću otimanja bogatašima za sirotinju.«

Već 16. prosinca Ozanam dijeli konferenciju u tri sekcije, koje su se sastajale skupa jednom u godini. Pojedine sekcije zadržase ime konferencija, a savez sviju njih se prozva Društvo sv. Vinka Paulskog, Prva konferencija izvan Pariza bijaše u Nimesu, a 1836. već ih bilo osam, od kojih jedna u Rimu. A 1839. Ozanam pite Lacordaireu: »Malo Društvo sv. Vinka silno je naraslo. Nova konferencija osnovana je na preparandiji i na politehnici. Do godine imat ćemo u Parizu 14 konferencija, isto toliko u provinciji. Ove konferencije predstavljaju oko hiljadu katolika.

FREDERIC OZANAM

željnih da darivaju sebe Bogu i siromasima.« Već 1840. Ozanam piše Veley-u o skupštini svih konferencija u Parizu: »Oko 2000 akademičara bori se u tihoj križarskoj vojni katoličke ljubavi. Primili smo pozdrave iz 50 gradova po Francuskoj.« Pet godina iza toga veseli se Ozanam, što ima oko 5000 članova. 1848. na glavnoj skupštini mogle se registrirati 393 konferencije, od ovih 17 iz Engleske, 16 iz Holandije, 11 iz Kanade. A sam Ozanam je u godini svoje smrti 1853. u govoru, koji je držao konferenciji u Firenci rekao ovako: »U samom Parizu Društvo sv. Vinka broji 2000 članova, koji pohađaju 5000 obitelji, t. j. 20.000 pojedinaca, čitavi kvart siromaha. Po Francuskoj imamo 50 konferencija, a inače ih ima u Engleskoj, Španiji, Belgiji, Americi, čak u Jeruzalemu.« Ozanam tada nije spomenuo Italije, a u njoj je već bilo 10 konferencija.

Kako je rapidno rasao broj, tako su rasle i različite vrste karitativnih institucija bez sistema, slijedeći samo impuls srca i momentane potrebe.

Da nabrojim samo neke grane karitativnoga apostolata još za živoga Ozanama: 1. Društvo za pripomoć vojnika. 2. Društvo za smještanje djece radničke i seljačke. 3. Patronati za radnike. 4. Društvo za emigrante i siromašna putnike. 5. Pučki sekretarijat za pravne i praktičke savjete. 6. Kuće štednje, 7, Pohodi utamničenicima. 8. Priprava na smrt osuđenih. 9. Sprovodi sirotinje. 10, Pučke knjižnice. 11. Pučke kuhinje. 12. Klimatska lječilišta.

Kroz 100 godina su konferencije sv. Vinka tako narasle, da danas nema države u Evropi, Americi i Australiji, a donekle i u Aziji, u kojoj ne bi djelovala Ozanamova socijalna vojska. Kao što je duh ljubavi univerzalan, tako je i Ozanamovo djelo općenito. *Jedinstvo i raznolikost* -D^g su dvije karakteristike »Društva sv. Vinka«, koje kao centrala djeluje u Parizu i Konferencijama daje punu slobodu u radu i pronalazenju novih savremenih čina djelovanja prema prilikama i potrebama mjesta, a ipak čuva jedinstven duh, cilj i ideal svih konferencija na svijetu.

Današnja statistika je ovakova.¹³ 1. *Francuska*: 13. 800 Konferencija 8.000 članova. Godišnje podijeli siromasima 200 milijuna franaka.

2. *Engleska*: 765 Konferencija 8.000 članova,
3. *Irska*: 377 Konferencija 6. 365 članova.
4. *Australija i Nova Zelandija*: 277 Konferencija 5. 454 članova.
5. *Njemačka*: 858 Konferencija 13. 576 članova.
6. *Švicarska*: 101 Konferencija 2000 članova.
7. *Poljska*: 81 Konferencija 1217 članova.
8. *Čehoslovačka*: 71 Konferencija 527 članova.
9. *Belgija* (prije rata): 1.302 Konferencija 19.363 članova.
10. *Holandija*: 431 Konferencija 6.937 članova.
11. *Austrija*: 110 Konferencija 1.763 članova.
12. *Mađarska*: 14 Konferencija 375 članova,
13. *Jugoslavija*: 24 Konferencije 324 člana.

¹³ Ovu statistiku donosimo prema »*La vie catholique*«, od 29. travnja 1933., kamo je prenesena iz »*Livre du Centenaire*«, Paris, 1933. (G, Beuchesne)

FREDERIC OZANAM

14. *Italija*: 849 Konferencija 14.266 članova.

15. *Amerika južna i sjeverna*: 112 Konferencija 1.408 članova.

Posebno u *Braziliji*: 2.156 Konferencija 20.500 članova.

Svi religiozni duhovi evropske inteligencije od 1833 do danas bilo kako surađuju na karitativnom djelu Ozanamove koncepcije. Tako u Italiji znamo, da su među članovima »Konferencija sv. Vinka« bili bi. Don Bosco, Silvio Pellico,¹⁴ Contardo Ferrini i njegov otac, a u najnovije doba se pronio glas svetosti mladoga Pier Giorgia Frassati, koji je stvorio čudesa milosrđa u »Konferenciji sv. Vinka« u Torinu. Zna se za kardinala Merciera, da je skupa s članovima »Konferencije sv. Vinka« lično pohađao siromahe.

Za našega dr. Merza znamo također, da je u Parizu bio upisan u jednu Konferenciju. »Siromasi i radnici bijahu njegova najveća briga. Pripadao je udruženju sv. Vinka te se starao za neku oskudnu obitelj, kojoj je često išao u posjete i davao joj od svoje malene studentske stipendije. Na velike blagdane otišao bi ujutro do tih svojih znanaca, da onde s njima pribiva kod sv. Mise i Pričesti. Držim, da ga i tamo sigurno štiju (vénéré).«¹⁵

Sv. Vinko Paulski i Frédéric Ozanam — dva imena, koja će se uvijek u velikoj pjesmi ljubavi prema bližnjemu spominjati skupa kao dvije rime. Obadva Francuzi i osnivači danas svjetskih institucija milosrđa. Dok je u genijalnoj koncepciji sv. Vinka žena zauzela glavno mjesto, jer joj po prirodnom nagnuću bolje odgovara njegovanje i pomaganje, dotle Ozanam u prve redove šalje mladost, studente, da se neposredno kod tuđe bijede nauče ozbiljno gledati u život. Sam Ozanam je priznavao, da mu je pomaganje siromaha čuvalo vjeru. Ocu Pendoli piše: »Kako je fina lekcija, da se učvrste slabašne duše, pokazati im našega Gospodina nesamo u umjetničkim slikama nego u osobi siromaha! Treba da mladi ljudi saznaju, što je glad, žeđa i zima potkrovlja i podruma.«

Ozanam je unio u pravila Društva sv. Vinka jednu novost, a to je u svrsi samoga društva. Dok je sv. Vinko imao više pred očima siromahe kao takove — rekli bismo primarno, Ozanam ima primarno pred očima članove Konferencije, a tek onda siromahe. U Priručniku Društva sv. Vinka stoji izrazito pisano: »Konferencije sv. Vinka, kao što je tisuću puta istaknuto, nemaju za bitnu svrhu pomaganje što većem broju nesretnika. Ako to mogu izvesti, učinit će mnogima najveću utjehu, ali to nije ni dužnost ni bitna svrha njihova postojanja. Glavni i primarni cilj Konferencija jest posvećenje članova individualnom praksom djela milosrđa. Takav cilj se može postići najmanjim brojem i najčeđnijim sredstvima istotako kao najobilnijim sredstvima i najvećim brojem.«

¹⁴ »*La Civiltà Cattolica*«, 17 Giugno 1933., str. 545.

¹⁵¹ Iz pisma fiđice J. Michaut. Dr. D. Knievald: *Dr. Ivan Merz*, str. 11*7.

FREDERIC OZANAM

Dakle pored goleme socijalne funkcije Konferencijama Ozanam utiskuje pečat apologetski i pedagoški.

»Koliko sam puta žalostan ušao u siromašni stan jadnika, koji mi je bio povjeren, i tu sam se oplakujući jade mnogo teže od svojih, osjetio jačim prema bolu i zahvaljivao sam siromahu, koji me utješio i utvrdio prizorom svoje bijede.« — Tako piše Ozanam pa nastavlja: »Mi ne znamo ljubiti Boga, kao što su ga ljubili sveci, jer Boga gledamo samo očima vjere, a naša je vjera tako slaba. Siromahe gledamo samo tjelesnim očima,..., a trebali bismo pokleknuti pred svakim siromahom i reći s **apostolom**: Gospodin moj i Bog moj! Vi ste naši gospodari, vi siromasi, a mi vaše sluge; vi ste živa slika Boga, kojega ne vidimo, a kojega ljubimo, ako vas ljubimo.«

Ozanam pristupa siromahu religijozno a ne samo humanitarno, on hoće, da prima duhovno bogatstvo i da uči od siromaha vjerovati i ljubiti, a ono, što sam pruža siromahu, tek je kao plaća za taj nauk i sredstvo, da može do njega doći.

»S iitom kršćanskom supstancijom, s istim kršćanskim sokom htio je prožeti misao i život siromaha, misao i život bogataša.« (G. Goyau).

Ozanamov katolicizam i »perspektive slave«.

Tajna Ozanamova djela jest u njegovoj pobožnosti. Prvo pola sata svakoga dana čitao bi sv. Pismo. Najomiljelija knjiga mu je Evanđelje, i tu je lektiru nazivao »kruhoA^vakidašnjim«. »Ja nalazim u molitvi i u sakramentima uporište svoga moralnog života« — običavao bi reći. Bio je upisan u Treći Red sv. Franje i time se ponosio kao svojim najčasnijim titulom. Kadgod je putovao sa svojim bratom svećenikom, ministrirao mu je ponizno kod sv. Mise. Prije nego bi krenuo na predavanje, pomolio bi se u sobi na koljenima. Njegova pobožnost je uvijek bila ozbiljna i muževna: makar suvremenik Chateaubriandov i Lamartineov, koji su svojim djelima bacili u modu onu sentimentalnu pobožnost, što se brzo izrodila u prazno traženje religioznih emocija. Ozanam je uvijek vodila u praktičnim pobožnostima ideja dužnosti te ih je ispunjavao često uz velike žrtve.

»Kad je uzlazio na katedru Sorbone — piše Lacordaire — izgledao je kao student, njegovo držanje se nije promijenilo, njegov pogled je uvijek čedan i sladak ... Kroz 20 godina, što ga poznajem, vidio sam ga često uznemirena, ali nikada nisam mogao otkriti na njemu sjene ljutine i afekta, što znači, da mu je duša bila iznad sreće i da je stalno gledao Boga.«¹⁶

Neumoran je bio u radu za duše i za Boga. Kad je 1853. htio otputovati u Sienu (u Italiji), da osnuje »Konferenciju sv. Vinka«, mnogi su ga odvrćali, jer je bio slaba zdravlja, ali on odgovori:

¹⁶ C. Orsenigo, op. cit., str. 127,

FREDERIC OZANAM

»Dogod mi Bog daje malo snage, moram je upotrijebiti Njemu na službu.« I odputova ali posljednji puta.

Ljubav je od Ozanama učinila apostola, gotovo mučenika: »Zemlja je ohladila — piše jednoga dana Curnieru — na nama katolicima je da je zagrijemo životnim ognjem, koji tinja, na nama **je da** započnemo eru mučenika, jer neko je mučeništvo moguće svim kršćanima.«¹⁷

Za samu jednu dušu upotrijebio je čitavu gorljivost: »Obraćenje naroda se ne provodi zakonima nego moralnim običajima, osvajajući savjesti, koje treba predobiti jednu po jednu.«¹⁸

Danas bismo ga mogli nazvati pretečom »Katoličke Akcije«, ukoliko u njemu gledamo religioznoga svjetovnjaka, koji svu energiju poklanja interesima katolika u javnom životu. Ozanamu se pripisuje u zaslugu, što je bio prvi inicijator Lacordairovih konferencija u Notre-Dame, što je dao inicijativu za osnutak kat. sveučilišta u Francuskoj, što je socijalnom kraljevstvu Kristovu u Francuskoj otvorio mnoge putove.

23. travnja 1853. navršio je četrdesetu godinu i sam je osjetio, izmučen mnogobrojnim poslovima, da mu je brzo svršetak. S vjernom se ženom Amalijom zaputio u Italiju, ne bi li našao lijeka i odmora. Obilazio je toskanska mjesta Pisu, Firencu, Livorno, Sienu, dok se nije već sasvim shrvan zaustavio u Antignanu. 31. kolovoza otputovao je iz Italije bojeći se, da ne umre u tuđoj zemlji. Brodom je imao stići u Marseille, gdje je stanovala majka njegove Amalije, a odatle će u Pariz.

Međutim mu u Marseille-u naglo pozli te 8. rujna u prisustvu brata svećenika predade dušu Bogu. Tijelo mu preniješe u Pariz, gdje je danas pokopano u historijskoj crkvi Katoličkog Instituta.

U Ozanamovoj grobnici postaviše 1913. o stogodišnjici rođenja spomenik s ovim natpisom na latinskom jeziku: »Ovdje počiva u miru F. Ozanam. Omladinu je novačio za četu Kristovu, osnivač je bio društva sv. Vinka Paulskoga. Učenošću, historijskim znanjem, retorikom, pjesmom i sv. ljubavlju nastojao je obnoviti sve u Kristu. Tolum orbem terrarum quasi indagine inclusit — kao mrežom je obuhvatio čitavi svijet.«

Eto to je čitavi Oznam. Zar treba još bolje upotpuniti ovaj napis?

Ozanamu je život neprekinuta služba Bogu, a crta njegova religioznog života stalno se penje gore k visinama, koje su pristupačne samo izabranim dušama.

Još dok je živio, smatrali su ga za sveca. Msgr. Plantier ga je 1866. ovako slavio: »Bio je atlet svete vjere, anđeo svete ljubavi, bio je svetac.« God. 1909. Papa Pijo X., kad su ga prosili, da bi molio za porast Konferencija sv. Vinka u Americi, reče: »To je moja stalna molitva. Ništa više ne želim nego da to Društvo do

¹⁷ C. Orsenigo, op. cit., str. 131.

¹⁸ Ibidem, str. 131.

FREDERIC OZANAM

krajnih svjetskih meča ponese Ozanamov duh i Ozanamov život, koji je samo život velikoga apostola ljubavi sv. Vinka P., a to je život samoga nebeskoga Spasitelja.«

God. 1910. na glavnom je zborovanju pariških konferencija govornik (abba Gibert) pred Ozanamovim grobom slavio Ozanama da nije samo uzor nego i zaštitnik, kojega treba moliti za pomoć, ako ne javno, a ono u skrovitosti srca. Nadodao je: »Da li su Ozanamove kreposti bile u herojskom stupnju? Na Crkvi je, da o tom sudi, a na nama je, da joj to predložimo.« Dvije godine kasnije počeli su po mnogim konferencijama moliti — molitvicu je redigirao pariški nadbiskup i kardinal Annette — da bi Bog očito pokazao moć Ozanamova zagovora.

O stotoj godišnjici Ozanamova rođenja papin je delegat, kardinal Vanutelli, u Parizu izjavio: »Držim, da je volja Božja, te se njegov sluga proslavi.«

1925. je kardinal Ernest Dubois imenovao sudište za uvodni studij i pripravu za uvođenje kanoničkog procesa. Iste je godine izdao spis, u kojem veli, da je Ozanam uistinu svetački živio. 1928. je pripravnici elaborat završen. Nadati se, da će uskoro pasti odluka za proces beatifikacije.¹⁰ G. Goyau, član Akademije i posljednji Ozanamov biograf, pouzdano već gleda kroz »perspectives de gloire« Ozanamovo ime uvijek ječeno snagom, koju znatnost kvalificira neshvatljivom, a teologija čudom.²⁰

Ako pak Crkva prizna Ozanamu čast oltara, tada će sav kršćanski svijet izgubiti konačni i pravi sud o Ozanamu. To će možda biti signum temporis za religiozno i socijalno, a ne komunističko i kapitalističko shvaćanje osobe čovjeka siromaha.

Prol. D, Žanko.

¹⁰ »čas«, VII 1932/33, str. 268 - 69.

⁵⁹ G. Goyau, op. cit., 198 - 202.